

1905-05-05

AFSENDER

Jens Ferdinand Willumsen

MODTAGER

Cavling Henrik

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Dateringsbegrundelse:

Datering sidst i artiklen.

Generel kommentar:

I et brev fra d. 24. maj 1905 spørger J.F. Willumsen Emil Hannover, som på dette tidspunkt var tilknyttet Politiken, om Hannover har set denne artikel om "Aanden i fransk Kunst", som Willumsen har sendt til (redaktør) Cavling. Cavling må have givet manuskriptet videre til Hannover (uden at publicere det?) – hvorefter Hannover har anbragt det i sine korrespondancer som bilag til brevet fra Willumsen.

Arkivplacering:

Den Hirschsprungske Samling

TRANSSKRIFTION

Paa den 31de April var der offentlig udstillet i Paris femten tusind Stykker Kunst.

Beviser vel ikke Tilstedeværelsen af denne enorme Masse at vi lever i en stor Kunstperiode, thi de store Kunstneres Arbejder var ikke derimellem — de store Kunstnere, er alle døde —, saa beviser den i al Fald, at Paris er Verdens Centret for moderne Kunst, og at den har Magten i Kunstens Rige, selv om vi Nordboer meget nødtigt vil indrømme det, thi af alle disse mange Kunstsager var neppe f5 femten hundred af fremmed Oprindelse og neppe en tiende Del af de fremmede af fremmed Aand.

En slaaende Egenskab ved den franske Kunst er dens overordentlige Dygtighed i Behandling og Anvendelse af Materialet. De franske ere fødte Kunsthaandværkere. De mange med Opfindsomhed, Smag og Omhu udførte Møbler og Genstande i Museer og paa Udstillinger er Vidner derpaa. De skær, de sliber, de farver, de stiller Stoffer sammen med et enestaaende Raffinement. Men de griber let Fejl af Udtrykket Men selv den bedste Kunsthaandværker griber let Fejl af Stemningsudtrykket og giver os Uhygge og Død, naar han tror at give os Søvn og Nat. I Billedkunsten kan de behandle Farvepaalægningen i et Maleri med ligesaa stor Overlegenhed, de kører med deres Pensel rundt i den vaade Oliefarve paa den mest overraskende Maade, indtil det ender med at forestille et Portræt eller et Landskab. For Tiden er det det fede Strøg der gør den mest taskenspilleragtige Virkning paa Beskueren, for ti, tyve Aar siden var det en sammenflyden[de] Glathed, der frembragte den samme Undren. Men Dygtigheden gaar i Malerkunsten videre end hertil. De kan med en slaaende Livagtighed fremstille en Mand, som traadte han ind ad Døren i ens egen Stue, eller fremstille et Landskab saa illusorisk som naar man fra Landevejen ser ind over nogle Marker.

[2]

Men ved Siden af disse overordentlige Evner mangler Franskmanden Naturopfattelse. Impressionismen, der var en fra England indført Opdagelse af Atmosfære og Lys,

stivnede ret hurtigt i Prikkemanér og Maling med meget Hvidt, blev til det rene Haandværk. Den franske Kunstner, der for alt i Verden ikke vil synes uøvet, anvender kun de Naturmotiver der passer efter hans Penselføring og i hans Farveharmonier og paa den Maade gøres ingen Landvindinger. Han gaar ikke hen og forandrer sine engang tillærte Midler efter en ny Opdagelse i Naturen. Derfor gør en Samling franske Billeder ogsaa altid stærkt Indtrykket af at være en Oliemalerifabrik. Vi Nordboer staar Naturen nærmere end Franskmændene, der er mere Natur i os. Det er ikke paa Grund af at vore Byer ere smaa og at vi lettere kan komme ud i Skov og ved til Hav. Mange franske Malere er bondefødte og kunde af den Grund have lige saa stærk en Natursans som vi. Men det er Franskmændene imod at holde af Naturen. Naar vi rigtig kan fryde os over Frodigheden af en saftig grøn Eng, kan han kun spottende kalde den for et Fad med Spinat. Vi finder af disse Grunde den franske Kunst noget kunstig, idet den virker mere ved Frembringelsesmidlerne end ved Indholdsmidlerne. Begge Dele maa Kunsten indeholde.

Kunsten maa være mere end en god Fremstilling af Naturen, denne er kun et Middel. Kunstnerens Drivkraft ligger i at han ønsker at frigøre sig for de Tanker og Følelser han 2[inds kudt] b[æ]r paa 1[inds kudt] indtil Overflod, og søger at gøre disse synlige i Billeder paa den mest levende Maade, og dertil samler han Materiale paa mange Steder i Naturen.

Som Følge af at Franskmanden mangler Natursans, magter han ikke at give sine g mangler han ogsaa Poesien. Derfor synes hans Billeder os saa tomme. De kan male al det, 2[inds kudt] som kan ses med et Par Øjne, 1[inds kudt] forbavsende godt, fordi deres Dygtighed er fænomenal. Men det der ligger bag [3]

Objektiviteten faar de ikke med, de fremstiller ikke hvad de ved, men hvad de ser. De kan male Mennesker der ler, men deres Latter smitter os ikke, Mennesker der sørge, men vor Medfølelse vækkes ikke, der males Tusmørkebilleder med Tusmørkefarver, men der fattes Mystik, der er Solnedgange ud over Havet;

men der staar ingen gyldne Fantasislotte ude paa Randen af den fjærne Uendelighed. Det er fordi, det er et andet Folk, satte sammen af andre Stoffer, og anderledes vil det aldrig blive. Ved Hjælp af deres Dygtighed til at kunne fremstille alt hvad de vil, fremkommer der en Mængde Fantasterier: Krigshære der rider igjennem Luften og slaar Kreds om den kvindelige, La Gloire, der selv træder Luft. Sammenblandinger ... paa samme Billede af Figurer fra alle Tider... og fra forskellige Nationer. Karikaturer med enorme Hoveder og bitte smaa Ben, o.s.v. Men alt dette er tomt og uden Poesien og Drømmens retfædiggende Egenskab. Dette er ikke paa Grund af at vi kender de lyse Nætters gennemsigtige Himmel, de omgives selv af Naturpoesi og Drøm, de kender ligesaa godt som vi Vinterens lange Tusmørke og de har Bjærge ... der kunde give dem Panskræk, hvis de gik derop, Og intetsteds knipler saa tidt og saa smukt Frosten sin Rim i Trær og Buske i den stille fugtige Luft som netop i Egnen omkring Paris. Ja selv i det klareste Sollys er der Poesi, naar blot Øjet forstaar at finde dent. Uden Digtnings og Poesiens Liv bliver Kunsten tom for os.

Det er muligt at Formens og Liniens Elegance og Stoffernes kælne Sammenstillinger giver Franskmændene den samme Glæde i Beskuelsen der af, som vi føle ved Poesiens Fremstilling og at de derved faar fuld Erstatning. Men jeg tror det ikke. At eje Poesien er den største Rigdom.

I Billedhuggerkunsten kan vi iagttage den samme Styrke og den samme Svaghed. Der er det igjen Udtrykket af Linierne og af Masserne som for den er tilstrækkeligt. Side

[4]

om Side med den ældre Smag for Slankhed og Glathed, udvikler der sig en underlig Slags Skulptur der dyrker Plumpheden i Forbindelse med en rafineret Overflade, der tilsyneladende er skødeløs. Den ser ud som Tilfældigheder eller Uheld fra en Støbning og at kalde den Slaggerkunst kunde været et passende Navn. Et flosset Stykke af et halvt Hoved! Et uregelmæssig Stykke raat Bronze hvori man med Besvær kan finde en Mand! En Figur der har faaet et urimeligt lille Hoved men fik til Erstatning et Par altfor kolossale Ben med Elefantine! Det der udmær-

ker disse Figurer er kun en overordentlig rafineret Patina i grønne, graa og blaa Afskygninger. Sjældent er Figuren gaaet igjennem efter Støbningen. Støbekornene og Støberandene er blevne paa; alt for at aftvinge Beskueren en Beundring for det mesterlige Støberarbejde. Det er Franskmandens Forelskelse i Stoffet og Haandens Triumf over Hjærnen.

Heller ikke i Billedhuggerkunsten finder man Spor af en Naturopfattelse. Kunstneren opfatter nok den Model hvorefterhan laver sin Buste eller sin Figur; men det er da ikke Naturopfattelse, og det er endnu mindre Poesi, det er en Fremstilling af en bevægelig Form. Og hvormegen Poesi kan der ikke være mellem to Mennesker der staar hinanden nær, selv om de bliver overførte i Bronze. Men hvorledes stod det nu til med de store franske Kunstnere — som alle ere døde —, thi for at være de store maa de have Egenskaber, der beretter[sic] dem til at have saa høj en Titel blandt Mennesker?

For det Første er de store Kunstnere en Undtagelse fra Reglen, ellers var de ikke de Store, og jeg har kun beskæftet[sic] mig med at opstille en Regel. Mange af dem blev ogsaa kun store paa deres Formsands og er nu ikke store længere. For det andet har der neppe været, i de to hundrede Aar fransk Kunst har eksisteret, mere end ti, og det skal nok vise sig at de har haft mere nordisk end gallisk Blod i deres Aarer.

Min Overbevisning er at Nordboen har en større Betingelse for at udvikle dyb, menneskelig og poesirig

[5]

Kunst, naar engang Kulturstrømmen kommer herop.

Dette har glimtvis bekræftet sig i Danmark og England.

Poesi er Nordboens Vuggegave.

J. F. Willumsen

Paa den 31de April var der ^{offentlig} udstillet i Paris femten tusind Stykker Kunst.

Beviser vel ikke Tilstedeværelsen af denne enorme Masse at vi lever i en stor Kunstperiode, thi de store Kunstneres Arbejder var ikke derimellem — de store Kunstnere, er alle døde —, saa beviser den i al Fald, at Paris er Verdens Centret for moderne Kunst, og at den har Magten i Kunstens Rige, selv om vi Nordboer meget nødtigt vil indrømme det, thi af alle disse mange Kunstsager var neppe ~~for~~ femten hundred af fremmed Oprindelse og neppe en tiende Del af de fremmede af fremmed Aand.

En slaaende Egenskab ved den franske Kunst er dens overordentlige Dygtighed i Behandling og Anvendelse af Materialet. De franske ere fødte Kunsthåndværkere. De mange med Opfindsomhed, Smag og Omhu udførte Möbler og Genstande i Museer og paa Udstillingen er Vidner derpaa. De skær, de sliber, de farver, de stiller Stoffer sammen med et enestaaende Raffinement. Men de griber let Fejl af Udtrykket. Men selv den bedste Kunsthåndværker griber let fejl af Stemningsudtrykket og giver os Uhygge og Død, naar han troer at give os Søn og Nat. I Billedkunsten kan de Behandla Farvepaalægningen i et Maleri med ligesaa stor Overlegenhed, da kører med deres Pensel rundt i den vaade Oliefarve paa den mest overraskende Maade, indtil det ^{ender} med at forestille et Portræt eller et Landskab. For Tiden er det det fede Strøg der gør den mest taskende Spilleragtige Virkning paa Beskueren, for ti, tyve Aar siden var det en sammenflydende Glathed, der frembragte den samme Lindring. Men Dygtigheden gaar i Malerkunsten videre end hertil. De kan med en slaaende Livagtighed fremstille en Mand, som traadte ham ind ad Døren i ens egen Stue, eller fremstille et Landskab saa illusionistisk som naar man fra Landevejen ser ind over nogle Marker.

Men ved Siden af disse overordentlige Eurer mangler
Franskmanden Naturopfattelse. Impressionismen, der var
en fra England indført Opdagelse af Atmosfære og Lys,
stivnede ret hurtigt i Prikkemaner og Maling med meget
Hvidt, blev til det rene Haandværk. Den franske Kunst-
ner der for alt i Verden ikke vil synes uøvet, anvender
kun de Naturmotiver der passer efter hans Pensefforing
og i hans Farveharmonier og paa den Maade gør isagen
Landvindinger. Han gaar ikke hen og frandler sine engang
tillærte Midler efter en ny Opdagelse i Naturen. Derfor
gør en ^{slags} franske Billeder ~~ogsaa~~ altid stærkt Indtrykket af
at være en Oliemalerifabrik. Vi Nordboer staaer Natu-
ren nærmere end Franskmandene, der er mere Natur i os.
Det er ikke paa Grund af at vore Byer ere smaa og at vi
lettere kan komme ud i Skov og ~~ved~~ til Hav. Mange franske
Malere er bondefødt og kunde af den Grund have lige saa
stærk en Natursans som vi. Men det er Franskmandene
i mod at holde af Naturen. Naar vi rigtig kan fryde os
over Frødheden af en saftig grøn Eng, kan han kun spottende
kalde den for et Fod med Spinot. Vi finder af disse
Grunde den franske Kunst noget kunstig, idet den virker
mere ved Frembringelsesmidlerne end ved Indholdsmidlerne.
Begge Dele maa Kunsten indeholde.

Kunsten maa være mere end en god Fremstilling af
Naturen, denne er kun et Middel. Kunstnerens Drivkraft
ligger i at ^{han ønsker at} frigøre sig for de Tanker og Følelser han bærer paa
indtil Overflod, og søger at gøre disse Synlige i Billeder
paa den mest levende Maade, og dertil samler han Mate-
riale paa mange Steder i Naturen.

Som Følge af at Franskmanden mangler Natursans,
~~mangler han ikke at give sine~~ mangler han ogsaa Poesien.
Derfor synes hans Billeder os saa tomme. De kan male al
det, som kan ses med et Par Øjne, forbausende godt, fordi
deres Dygtighed er fenomenal. Men det der ligger bag

Objektiviteten faar de ikke med, de fremstiller ikke hvad de ved, men hvad de ser. De kan male Mennesker der ler, men deres Latter smilter os ikke, Mennesker der sørge, men vor Medfølelse vækkes ikke, der males Tusmørkebilleder med Tusmørkefarver, men der fattes Mystik, der er Solnedgange ud over Havet; men der staar ingen gyldne Fantastislotte ude paa Randen af den fjerne Uendelighed. Det er fordi, det er et andet Folk, satte sammen af andre Stoffer, og anderledes vil det aldrig blive. Ved hjælp af deres Dygtighed til at kunne fremstille alt hvad de vil, fremkommer der en Mængde Fantasterier: Krigshære der rider i grøntom Luften og slaar Kreds om den kvindelige, La gloire, der selv træder Luft. Sammenblandinger ~~er~~ paa samme Billede af ^{Figurer fra} alle Tider ^{og fra} forskellige Nationer. Karikaturer med enorme Hoveder og bitte smaa Ben, o.s.v. Men alt dette er ^{tomt og} Poesi og Drømmens retfærdiggørende Egenskab. Dette er ikke paa Grund af at vi kender de lyse Nætters gennemsigtige Himmel, de omgives selv af Naturpoesi og Drøm, de kender ligesaa godt som vi Vintrens lange Tusmørke og de har Bjergene ^{der} kunde give dem Panskræk, hvis de gik derop, Og intetsteds knipler saa Tid og saa smukt Frøsten sin Rim i Trær og Buske i den stille fugtige Luft som netop i Egnen omkring Paris. Ja selv i det klareste Sollys er der Poesi, naar ^{det} Øjet forstaaer at finde det. Uden Digterens og Poesiens Liv bliver Kunsten tom for os.

Det er muligt at Formens og Liniens Elegance og Stoffernes kaelne Sammenstillinger giver Franskmændene den samme Glæde i Beskuelsen der af, som vi føle ved Poesiens Fremstilling og at de Jerned faar fuld Erstatning. Men jeg tror det ikke. Altså Poesien er den største Rigdom.

I Billedhuggerkunsten kan vi iagttage den samme Styrke og den samme Svaghed. Der er det igjen Udtrykket af Liniens og af Massernes som for den er tilstrækkeligt. Side

om Side med den ældre Smag for Stankhed og Glatthed udvikler der sig nu en underlig Slags Skulptur der ^{Wittmann} Gyrker Plumpheden i Forbindelse med en raffineret Overflade, der tilsyneladende er skødeløs. Den ser ud som Tilfældigheder eller Uheld fra en Støbning og at kalde den Slaggerkunst kunde være et passende Navn. Et flosset Stykke af et halvt Hoved, et uregelmæssig Stykke raat Bronze hvori man med Besvær kan finde en Mand! En Figur der har faaet et urimeligt lille Hoved men fik til Erstatning et Par alfor kolossale Ben med Elefantine! Det der udmærker disse Figurer er kun en overordentlig raffineret Patina i grøne, graa og blaa Afskygninger. Sjældent er Figuren gaaet igjennem efter Støbningen, Støbekørene og Støbe Vandene ere blevene paa, tælt for at aftvinge Beskueren en Beundring for det mesterlige Støbearbejde. Det er Franskmændens Forelskelse i Stoffet og Haandens Triumf over Hjærnen.

Heller ikke i Billedhuggerkunsten finder man Spor af en Naturopfattelse, Kunstneren opfatter nok den Model hvorefter han laver sin Buste eller sin Figur; men det er da ikke Naturopfattelse, og det er endnu mindre Poesi, det er en Fremtelling af en bevægelig Form. Og hvormegen Poesi kan der ikke være mellem to Mennesker der staar hinanden nær, selv om de bliver overførte i Bronze.

Men hvorledes stod det nu til med de store franske Kunstnere — som alle ere døde —, thi for at være de store maa de have Egenskaber, der beretter dem til at have saa høj en Titel blandt Mennesker?

For det Første er de store Kunstnere en Undtagelse fra Reglen, ellers var de ikke de store, og jeg har kun beskæftiget mig med at opstille en Regel. Mange af dem blev ogsaa kun store paa deres Formsangs og er nu ikke store længre. For det andet har der neppe været, i de to hundrede Aar fransk Kunst har eksisteret, mere end ti, og det skal nok vise sig at de har haft mere nordisk end gallisk Blod i Aders, Arter.

Min Overbevisning er at Nordboen har en større Betingelse for at udvikle dyb, menneskelig og poetisk

Kunst, naar engang Kulturstrømmen kommer herop.
Dette har glimtvist bekræftet sig i Danmark
og England.

Poesi er Nordboens Vuggehave.

J. F. Willumsen

5 May 1905